

PLANINAR

Vjesnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“

U ZAGREBU.

»Planinar« izlazi svaka dva mjeseca pod dva broja na 16 stranica, izdaje ga »Hrv. plan. društvo. — Godišnja pretplatnina a ujedno članarina jest 6 K; pojedini broj stoji 1 K. — Noveci se šiljaju društvenom blagajniku g. Ivanu Exneru, uraru i draguljaru, Petrinjska ulica br. 7. naprotiv Sudničke ul. na Zrinjskom trgu. — Upravu i uredništvo vodi privremeno prof. Vjekoslav Novotni, gornjogradska gimnazija.

Broj 11. i 12.

Za studeni i prosinac 1905.

God. VIII.

Davos^{*)}.

(Piše dr. Ignjat Valenčić.)

Samo onaj, koji je u Davos putovao radi njega samoga, znade, kako srce udara u grudima, kad se nakon duže vožnje konačno ukrcao na uskotračnu rhätijsku željeznicu, koja vodi od Landquarta preko divnoga Prätigau mimo mnogih zračnih lječilišta do samoga Davosa, gdje i svršava.

U kratko vrijeme (nešto više od dva sata) uspinje se ova željezница preko tisuće metara. Divni pogled na ledenjake, pa opet na plodne doline ispod njih, usred kojih se nanizala milovidna gorska seoca, ostavlja u duši neizbrisive tragove.

Čim kreneš željeznicom iz Landquarta prama Davosu, očutjet ćeš odmah bistri gorski zrak. Kad stigneš do zračnog lječilišta Klosters (1200 m. nad morem), već si pravi goranin. Klosters je postaja za bolesnike, koji putuju u Davos, da liječe pluća i srce. Silna razlika u tlaku zraka po nizinama i u Davosu čini nužnim za ovake bolesnike neki prijelaz; zato je najzgodniji Klosters sa svojim uredjenim hotelima, u kojima stranac može da nadje svaku udobnost.

Da je ovaki prijelaz u istinu potreban, razumljivo će biti, ako napomenem, da je n. pr. kod nas normalni tlak zraka 750—755 mm., dočim je u Davosu normalan 620—630 mm.

Od nas je najpričinije u Davos putovati preko Innsbrucka. U Innsbrucku ili, tko voli, u kojem manjem mjestancu u gori, na Brenneru ili u Ragazu, koji osobito ističem, možeš se zaustaviti dan dva, a onda krenuti put Landquarta, koji je ishodišna tačka rhätijske željeznice, odatle u Davos (1560 m. n. m.)

Za 40 godina razvio se Davos od neznatnoga, maloga mjestanca do lječilišta svjetskoga glasa.

---

^{*)} Vidi Planinar br. 3. i 4. god. 1905. (Uredništvo).

Nema sumnje, da je Davos danas prvo lječilište na svijetu za plućobolne¹ i one, koji trpe na živčevlju.

Prvi je upozorio na Davos i krasne rezultate, što ih postizavaju plućobolni, tamošnji liječnik Dr. Aleksander Spengler.

Mnogi Davožani, koji bi odilazili u svijet, da traže zarade, znali bi se vratiti kući bolesnih plućiju. Iza nekoga vremena opažao bi isti Dr. Spengler, kako ovaki bolesnici potpuno ozdrave.

Iznesavši ova svoja opažanja u tadašnjim medicinskim časopisima naišao bi na veliku opreku kod ondašnjih liječnika.

Učeni je liječnički svijet gotovo jednodušno zagovarao, da treba plućobolne slati u tople krajeve, na jug, a otvoreno se opirao tome, da se ovaki bolesnici šalju u gore; ali nužda je stala tjerati bolesnike u Davos. Početak bijaše ovaki:

Prije 40 godina dodjoše dva gospodina po zimi u Davos, da se liječe.

U cijelom su mjestancu jedva našli u sadanjem obnovljenom hotelu »Strela« stan, ali otvorena krova za zračno liječenje nije tada u cijelom mjestu bilo.

Ova dvojica ležahu na prostim kolima za sunčanih dana, ne bi li im tako odlanulo. I ozdraviše.

Zanimljivo je, ako hoćeš da znaš, u kakim su priprostim prilikama u to doba Davožani živjeli, kako se sva općina uskomešala, kad se pročulo za ovu dvojicu. Prepadoše se, da su to uhode, pa tako dugo nijesu mirovali, dok im nijesu putnice pregledali!

Od onda do danas podigao se Davos tako silno, da danas imade u njemu do 4000 soba za strance.

Bezbroj privatnih »penzija« pruža udobnu opskrbu strancima za razmjerno dosta nisku cijenu. (8—11 franaka dnevno.)

Osim toga imade i mnogo najmoderneije uredjenih sanatorija, od kojih ističem osobito sanatorij dra. Turbana i sanatorij »Schweizerhof«. Upravo raskošno bio je uredjen sanatorij »Du midi«, koji je u najnovije doba preuređen u hotel.

No većina stranaca boravi u hotelima, od kojih se ističu »Kurhaus« i »Belvedere«, pa »Kaiserhof« i »Viktorija« te hotel »National«.

»Sezona« u Davosu traje od studenoga do travnja.

Istina, da množina gosti ostaje u Davosu cijele godine, ali svoj glas treba Davos da zahvali svojoj zimi.

Nevjerojatno zvuči našim ljudima, kad im pripovijedaš, kako u Davosu o Božiću šeću gospodje sa suncobranima.

Ta priča postaje u drugu ruku još nevjerojatnijom, ako napomeneš, da

¹ Tom zgodom hoću da upozorim našu okružnu blagajnu u Zagrebu, kako je nezgodan, da ne rečem što više, njezin naziv za snovani sanatorij na Sijemenu. Nikad se nije nijedan njemački sanatorij nazivao »Sanatorium für Schwindesüchtige«, nego »Sanatorium für Lungenkränke«, pa držim, da bi i kod nas bolje bilo, da se govori o lječilištu za plućobolne; jer konačno svaki onaj, koji će to lječilište trebatи, ne treba da bude suščav, a u drugu ruku zašto da se i suščavima pravo ime njihove strašne bolesti svaki čas spominje?

cio okoliš pokriva po više metara debeo snijeg i da je temperatura od 25—30°C. ispod ništice tako reći obična.

Pa ipak je tako!

Kad kod nas u zimsko doba vlada magla ili kiša sa snijegom, u Davosu, pokrivenu odasvud bijelim sniježnim plaštem, ne vidiš dane i dane ni oblačka na nebū.

Divno plavetilo nebesko sjeća te krasnih dana i neba u Italiji.

Koliko sam se puta zagledao u to divno nebo i razmišljao, da se ne nalazim 1600 metara nad morem, već negdje na Lidu u Italiji, kojega sam se i nehotice morao sjećati.

Ako uzmeš na um, da redovno nema ni daška vjetra i da je sunčano svjetlo tako sjajno, da većina gosti mora da nosi crne naočari, jer ih boli ona divna sniježna bjelina, koja se ljeska kao da je milijunima alemova posipana; lako ćeš onda razumjeti sav čar, što ga pruža zima u Davosu.

Zima je suha, bez vlage, pa se zato i ne osjeća tako kao kod nas, gdje još obično i vjetar duva.

Ne rijetko se događa, da se pod vedrim nebom u lakom kaputiću sastane društvene, da pije crnu kavu.

Pomisli, kako bi se kod nas čudili, kad bi u prosincu ili siječnju pred kavanom sjedjeli.

Život je u Davosu jednoličan. Dan teče za danom jednako, a rijetko koji donese kaku promjenu.

To i odgovara svrsi, koju treba da gostovi davoski postignu.

Plućobolni cio dan treba da su na svježem zraku, a to se čini tako, da na zgođinim, za to udešenim stolcima, dobro u krvno zamotani leže pod otvorenim krovom.

Vrijeme se kratki čitanjem, pisanjem, ili ako imaš zgodna susjeda, i šahom ili drugim igrama.

Kad dodje doba za šetnju, možeš da šećeš po krasno uredjenim putevima do mile volje.

Za zime dolaze sa svih strana Englezi, Nizozemci i drugi, da igraju razne igre na sklizalištu u Davosu. A valja priznati, da takoga sklizališta, koje je neprekidno otvoreno od studenoga do svibnja, valjda više nigdje na svijetu nema. Radi toga i jest u sportskim krugovima Davos na visoku glasu.

Narod je u Davosu izrazito gorski, snažan i simpatičan. Davožani su uljudni i uslužni prama svakomu strancu, a golema je razlika izmedju Švicarske, a imenito kantona Graubünden, gdje se Davos nalazi, i Italije; jer ne ćeš naći u Davosu dosadnog prosjačenja, kome se u Italiji oteti ne možeš.

Koliko li sam puta postao, da poslušam narodno pjevanje!

Pastiri goneći divno alpinsko blago u goru na pašu pjevaju krasne arije i za glasa. Takovo pjevanje nazivaju »jodeln« a nehotice sjeća na naše Lipčane i njihovu pjesmu.

Šetajući stazom do krasnoga sanatorija »Clavadel« koji leži samotno u gori, ili još i dalje, mnogo puta zamnije jogunasta pjesmica goranke:

Das Gäsli, das i' gange bin,
Das Gäsli gang' i' no',
Das Schätzli, das i' g'liebet han,
Das Schätzli lieb' i' no.

S' isch' no' ni't lang das g'regnet het,
Die Baümlí tröpfle no';
I' han a mal a Schätzli g'habt,
I' wünsch', i' het es no'.

Jetzt aber isch es g'wanderet
Mit sammt der Strümpf und Schuh,
Jetzt hab'i wieder a Anderes,
— S'isch au a braver Buä!

Ne rijetko možeš da čuješ i Talijana, kako nježno izvija svoju melodiju:

Caro mio ben,
Credimi almen,
Senza di te
Languisce il oor,
Il tuo fedel,
Sospira ognor,
Cassa crudel
Tanto rigor.

Boraviš li dulje vremena u Davosu, priviknut ćeš tako na tamošnji način života, da se konačno teško rastaješ s milim ovim krajem.

Od siječnja do polovice ožujka glavno je vrijeme za razne vožnje na saonama u okolicu.

U tu se svrhu nadju društvanca, koja se gotovo dnevno sastaju, od 8—10. saona, pa jutrom kreću iz grada, a pod večer se vraćaju.

Divno je mjestance za izlete Wiesen.

Prekrasnom okolicom, cestom većinom usječenom u pećinama, dovest će te dobri konji za tri sata iz Davosa u Wiesen.

Putem ne smiješ da zaboraviš na gorsku jednu izbočinu, koja se nalazi nad ponorom, a zove Bärentritt, odakle se pruža prekrasan pogled u Engadin.

Isto je tako zgodno mjestance za izlete Monnstein, pa i sam Klosters, a razumije se samo po sebi, da se mnogo posjećuje i davoško jezero, udaljeno sat vožnje od samoga Davosa, pa krasno seoće kraj Davosa, Frauenkirch.

Davos sam se sastoji od dva mjesta Davos Platz i Davos Dorf.

Jedno mjesto od drugoga nije odijeljeno, već se oba dotiču, a u najnovije doba spojena su i politički u jednu cjelinu.

Sa zdravstvenoga gledišta više cijene Davos Platz, ako i Davos Dorf imade više sunca, ali je zato više i vjetrovit.

Da će prirodoslovac naići na mnogo, što će ga zanimati, ne treba ni da pomenem. No i laik nalazi dosta zabave; ako hoće da bere runolist (Edelweiss), naći će ga u obilju po obroncima i pećinama.

Ne bih smio da završim, a da ne pomenem, kako se 300 metara nad samim Davosom koči ponosno nebu pod oblake prekrasni sanatorij »Schatzalp«. Gdje već zadnji ostanci crnogorice prestaju, 1900 m. nad morem, uspinje se ovaj moderno uredjeni sanatorij.

Do njega vodi uspinjača Schatzalpbahn, gradjena na način naše zagrebačke.

Na gornjoj njenoj postaji uredjena je i valjana gostiona, a upravo je čaroban pogled, što se pruža s vidika ove gostionice.

Nad tobom se uspinje još više gorâ, ali gotovo vječnim snijegom pokrivenih, a pod tobom krasna gusta šuma crnogorica.

Pogled bez zapreke bludi po sniježnim alpskim vrhuncima, koji titraju, osvijetljeni sunčanim svjetлом, u raznim, prekrasnim bojama.

Ako još pomisliš nad sobom divno nebo kao u Napulju, nije teško razabratи, kakav ti užitak pruža jedna ovaka vožnja na »Schatzalp«.

Ovake se slike u životu ljudskom ne zaboravljuju, jer se čovjeku čini, da se u ovakim zgodama u istinu nalazi bliže Onomu, koji je ovaki divni kraj stvorio.

Putne crtice sa visoke Tatre*.

(Napisao Nikola Faller.)

Nije mi na kraj pameti opisati ovdje Tatu, već svakomu, koji želi onamo putovati, preporučam izvrstan Griebenov »Reiseführer in die Tatra«. — Ako tho hoće dobiti sobu u Tatrafüredu, valja da prije piše ravnateljstvu onamo i da ne kreue prije, dok ne dobije odgovor, da ga čeka soba; jer inače će se morati tri put seliti, kao što sam se i ja selio. Ja kao obožavatelj prirode svakomu preporučam, da ide onamo. Krasne doline, cvjetni sagovi, vrtovi ruža, raj, koji odjekuje pjesmom ptica, pljuskajem jezeraca, gdje gledaš iz tih hladovne šume gromače pećina, vododerine, krasne slapove, prestrme pače nekoje još nepristupne vrhove i grebene, snježne poljane — eto u kratko — opisa Tatre.

Za nas Hrvate najbliži je put do Poprada, izlazišta za najljepše iztete u Tatre, preko Pešte, Hatvána, Miškolca, Kašave — brzovlakom 15 sati; tko iz Beča onamo ide, treba državnom željeznicom preko Marchega, Požuna, Trnave, Trenčina, Vrutky-a brzovlakom $9\frac{1}{2}$ sati. Na oba načina dolazi se na južnu stranu Tatre. Tko pako želi na sjevero-zapadnu stranu, mora iz Beča sa sjevernog kolodvora preko Krakova, Chrabówke u Zakopane, — put od 13 sati. — Najbolja

* Upravo izdaje kod Webera u Leipzigu krasan i ilustrovan opis Tatre. Napisao dr. P. Habel, Stoji 10 maraka. (Opaska uredništva.)

sveza za taj put jest, ako kreneš iz Beča jutrom u 7·50 s.; dolaziš pako u Krakov u 2·43 s.; a u Zakopane u $8\frac{1}{2}$ s. na večer. Put stoji iz Beča do Zakopana II. razred 39 K 50 fil. a III. razred 20 K 70 fil. Preko Pešte iz Zagreba u Poprad stoji II. razred sa brzovlakom 36 kruna.

Najljepši i najzahvalniji izleti, za koje nije vodič potreban, jesu: 5 jezera, do Štrba (Csorba) jezera, Ribjeg jezera, Poljskog grebena, Šleske kuće, Kohlbach doline, do vodopada i Szilagijeva vidiškovca. Bolji i vještiji planinari ići će sa vodičem do lomničkog vrha, do Schlagendorferskog, na onaj morskog oka, na Krivan i na vrh Franje Josipa.

Vodičima izvrsnih, cijenici njihovi su svuda izloženi, a govore njemački i slovački. Moj vodič bio je Slovak; ja sam s njim hrvatski govorio, on odgovarao slovački, a potpuno se sporazumisao, zvao se Sieczka Matijaš. Svatko neka ponese sa sobom topli zimski kaput i potpuno turistično loden-odijelo te dobre čvrste čavlima okovane cipele. Tko ne će turističke partije praviti, može se našim običnim toplijim odijelom služiti. I ovdje naime imade svaki dan za vrijeme glazbe korso, gdje gospodje sjajno odjenute jadne planinare mame, te se je mnogi već iz Tatre vratio, a da nije na nijednom od označenih vrhova bio.

Život je tuj prilično skup. Sa stanom i potpunom opskrbom na dan trebao sam poprijeko 16 kruna — naravno bez vodiča. Tko hoće sve izlete da pravi, — jer inače nije ni vrijedno, da onamo ide — može dvadeset kruna mirne duše na dan računati.

Zabavna zgoda mi se desila pod konac moga boravka u Tatri. Na kolodvoru u Poprād Felki pristupi k meni poznati zagrebački kanonik u društvu sa nekim veletršcem iz Pešte. — Oprostiv se najsrdičnije od svog zemljaka tako, da ne imadoh nikakva razloga pomisliti, da me dobro ne pozna, odoh večerat s tim veletršcem, »bratom« iz Pešte. — Usred najživahnije zabave izjavio mi, kako je sretan, da je upoznao tako glasovitog čovjeka, kao što sam tobožje ja. Misleći da mu je moj zemljak kañonik bog zna što o meni pričao, rekoh u svojoj čednosti: »Što ćete, mi smo malen narod, u nas imade malo ljudi, koji na javnom polju radimo, te je tako lako postat znamenit. — Na moje najveće snebivanje zapita me tad moj suputnik: »A kako napreduju vaše iskopine?«

Sad sam razabrao, da se vara u meni, jer me je moj zemljak njemu krivo označio zamjeniv me sa velezaslužnim paleontologom Gorjanovićem. Ne htjedoh opet, da mu se sada na novo predstavim, pa mu odvratih zahvaljujuć mu na pitanje, da marljivo dalje kopam. — Zapita me nadalje, kojeg je spola taj čovjek, koga ja u Krapini iskopah. Odvratih mu, da je žensko, a da joj sad muža iskapam. Htjede još znati i veličinu tog »homo Krapinensis«, a ja ga uputim, da je taj »homo« tako visok, da bi mu lice baš do prvog kata najnovijih palača dospjelo, kad bi danas Budapeštom šetao. Tako se prekrasno zabavljasmo, samo ne znam, što će na taj moj »znanstveni nadopunjak« krapinskih iskopina moj dragi Dragutin G. kazati. — Sit venia verbo. — Zagrebačkog suputnika sastadoh na povratku u lici te mu cijelu tu stvar ispriporvjedih rekav mu ponovno, tko sam.

Šteta što su Madžari u svom šovinizmu tako daleko pošli, da ne samo da

su sva slovačka i njemačka imena mjestâ i vrhova preveli, već da mjestimice na putokazima nalaziš samo madžarsko nazivlje. — Primjerice navadjam slijedeći neugodni prizor. — Idući 5 jezerima sastah kod jednoga raskršća društvo Njemača iz Šleske. Ne znajući kuda da idu i zureć u putokaz, koji je bio samo madžarski, dočekaše mene kao svog spasitelja držeći me za Madžara. Skupiv sve svoje znanje madžarskog jezika, što ga stekoh čitajući željezničke napise na putu iz Zagreba u V. Goricu, budnem tumačem tom društvcu. Napis glasio je: Balra lengyel hát, jobbra Nagy-Száloki csúcs, što znači: Lijevo na poljski greben, desno na Schlagendorferski vrh.

Malo filozofije za ljude u kritičnom času!

Tatre su botanički vanredno zanimive.¹ Ja, koji prilično poznam floru cijele naše domovine a i srednje Evrope, nadjoh neke rijetkosti, kao: Nježni ljutić patuljak (*Ranunculus pygmaeus*), koga dosad nadjoh samo na Krimmelskim Taurima; ubrah ledeni ljutić (*Ranunculus glacialis*), koga nadjoh samo na Pasterzen ledenjaku idući na Grossglockner. Spominjem još: *Callianthemum rutaefolium* i *coriandrifolium*, bijeli *Anemone alpina* i zvjezdovito-štitasko-cvjetnu *Anemone narcissiflora*; velikcvjetnu, žutu, krasnu *Hypochaeris uniflora*, poznatu mi samo sa Babje gore na Krkonošima; krasnu crvenocvjetnu *Silene acaulis*, koja poput jastuka pokriva poveća mjesta, pa čini prave oaze u onom silnom moru kamenja, pokrivenog usred ljeta mjestimice snijegom. Divne crveno cvatuće glavice te biljke proviruju iz krasnih zelenih jastuka. Nadjoh tuj još bijelo rijetko žuto-cvjetnu »*Pulsatilla alpina*«, koju pastiri u alpama zovu djavolovom bradom, jer su plodovi te biljke vanredno značajni — dugo perasti; ubrah ljubičastu divnu patuljastu pasvicu (*Soldanella pusilla*), koja takodjer iz snijega proviruje. Od Alpinskoga bilja, koje i u nas na Rišnjaku i Kleku raste, spomenuo bih: *Mulgedium alpinum*, *Adenostyles albifrons*, *Gentiana punctata*, *Ranunculus Thora* i *aconitifolius* i t. d. Uopće botaničar stručnjak uživati će izvanredno, ali ne smije žaliti truda; jer imade uzlaza izvanredno teških. Nu i nebotaničar diviti će se raznolikosti boja i divnom razmještaju tih gorskih krasota.

Pošto Tatra s veće strane sastoji od granita, to ne ćeš naći runolista, već valja poći u Matlarenau, a odanle na vapnenike Béle, gdje sam ga u izobilju ubrao.²

Ali ne samo krasnih i zanimivih biljaka, već i osobitih životinja imade na pretek u Tatri.³ — Medjeda na poljskoj strani, divljih mačaka, divljih svinja, divokoza, jelena, a osobito ističem risove i svisca (Murmeltier). Mene je naj-

¹ U knjizi: *Jahrbuch des ung. Karpathenvereins* god. 1901, opisa 979 karpatskih bilina J. Wagner; u 15. svesci dr. Csako: *Einige seltenere Tatrapflanzen*, a u 11. svesci: *Blühende Pflanzen auf den Gipfeln der Central-Karpaten*. (Opaska uredništva).

² Dr. Roth u 10. svesci »*Jahrbuch des ung. Karpatenvereins*« veli u raspravi: »Edelweiss auf Granitboden«, da ga je năšao. (Opaska uredništva.)

³ U svesci 4. 9. 11. 12. »*Jahrbuch des ung. Karpathenvereines*« naći ćeš nekoliko poučnih članka o tatranskom sviscu; o risu u Karpatima govori sveska 11. istoga časopisa; svaka 9., 10. i 19. govori o karpatskom tetrijebu i tatranskoj jarebici. (Opaska uredništva.)

više zabavljao svizac (*Arctomys marmota*), taj oveči, nespretni, kratkonogi, plăšlivi glodavac, koji oštrim zviždanjem javlja svojim pogibelj. Naš vodič upozori nas jednom idući na lomnički vrh, posto je iz daleka čuo zvižduk, neka svi potruške legnemo. Mi to i učinismo; za čas izadje iz neke rupe nasuprot nama cijela obitelj tih čudnovatih živina te prirediše upravo fućalački koncerat. To bijaše i jedini glazbeni užitak za mog boravka u Tatri, koji mi je svakako miliji bio od domaće glazbe u Tatrafüredu, gdje su neki cigani svaki dan istu koračnicu i iste komade igrali — naravno sve na pamet — te si sve po svojoj volji udesili. Tako slušah neki karišik iz Fausta, gdje su ti majstori sklepalii harmonizaciju i pratnju sasvim po ciganski. — Pomislite si divan napjev Faustov »*Laisse-moi contempler ton visage*« sa ciganskom instrumentacijom uz cymbal, po kojem nesretni starčić junački amo tamo gladi i struze te igra — »*kaj g o d*«; ta njemu je svejedno — Faust ili — vitèz Jànos.

Sve u svemu valja reći, da će i razmaženu putniku, koji je uživao u krasotama prirode po širokoj Evropi, Tatra pružati obilna i nepoznata čara, pa s toga mogu svakoga putiti, da ide u Tatu.

Putevi na sv. Geru.

(Priopcio V. Novotni).

Zapadno od Zagreba diže se iznad Jaske i Samobora gora, koja sa juga leda u Kupu, na sjeveru u Savu, a na zapadu u kranjsku Kršku. Gorje to enulo je od jugozapada na sjeveroistok. Bregana potok siječe to gorje te čini medju izmedju Krajnske i Hrvatske. Mi to gorje zovemo uskočkim ili žumberačkim gorjem, Slovenci Gorjancima.

Najviši vrh u tom gorju jest sv. Gera (1181 m.)

Put na sv. Geru sa svake strane izvrsno opisa barun Maldini u »Hrv. Planinaru« g. 1900. Taj opis donekle posluži i Hirc-Hraniloviću u zemljopisu Hrvatske. Geološki obradi gorje žumberačko dr. Dr. Gorjanović u 120. knjizi rada jugoslavenske akademije. Povjesno osvjetla Žumberak Kukuljević u 11. svesci arkiva za povijest jugoslavensku, Smičiklas u svojoj povjesti, R. Lopašić (1881.) i M. Badovinac (1886.); sa Kranjske strane, Bidermann u Schumijevom arkviju za domaću povijest.

Iza razvojačenja granice svojatahu Žumberak i Hrvatska i Kranjska. Državopravno ni danas to pitanje nije riješeno.

Odbor hrv. planin. društva objavi u svom vjesniku »Planinaru« u br. 9. i 10 od ove godine, da je put na sv. Geru ljetos prvi put označen i obilježen.

Na tu objavu hoću da nadovežem nekoliko putopisnih vijesti, koje bi mogle putniku planinaru donekle poslužiti, a nisu nigdje spomenute.

Prošle i opet ove godine prodjoh Žumberak do tri puta što pješice što na kotaču, i iz Jaske i iz Samobora, te se popeh na sv. Geru iz Kalja duž kranjske medje često besputicom, pa opet lijepim putom iz Sošica.

Teško će se tko odvažiti poći na sv. Geru iz Kalja duž kranjske medje; ja barma ne ču drugi put poći. Put je predalek (7 sati dobra hoda, bez počinka), a vodi preko više vrhova i dolova, zaraslom šumom i šikarom, često bez puta i staze. Nema tuj običnih prosjeka, kako bi čovjek mislio, koji bi dijelili šumu hrvatsku od Kranjske. Ona dva mala prosjeka, što ih nadjosmo, općinska je medja i posjed privatnika; državna šuma Kranjske tuj na mnogo sati po bilu zalazi u Hrvatsku nerazdijeljeno i neoznačeno. Kamena biljega, ovdje ondje zakopana, nevidiva je u gustoj šumi i šikari. Od ona dva lugara, koja su me pratila, samo stari Janko Stinčić, »uopće jedini«, poznaje pravo šumu i bezputicu, a drug mu, Dragutin Crnobrnja, bijaše tuj neuk kao i ja. Put je ovuda još tegotniji, što nemaš vode, nemaš nigdje vrela. Tek pod samom sv. Gerom ima jedno kameni vrelo, Kaštenica, od koje ima jedan sat na samu sv. Geru; do onih razvaljenih crkvica, sv. Gere ili sv. Petke i sv. Ilike. U razvalini sv. Petke raste javor jamačno od 150 god. i macika (= iva?). Vidika tuj nemaš nikakva, a ma baš nikakva. Cijelo sljeme sv. Gere jest preko pô km. od istoka prema zapadu oduljena planinska valovita sjenokoša, u koju zalaze s naše, sa južne strane, pojedini redovi bukava. Sa sjeverne, sa kranjske strane, zatvara tu planinsku sjenokošu gusti bukvik, koji se vrlo proredio onamo kod razvaljenih crkvica. Da se tuj šuma prokrči i 'podigne vidikovac od osam do deset metara, otvorio bi se vidik i širok i dalek, i gorski i dolski zajedno, kakova nema ni sa našega Sljemena, ni Ivančice, ni Plešivice samoborske, ni Plješivice ličke, ni sa Kleka, ni Rišnjaka. Otvorio bi se vidik na okolo: na jug do Velebita, na istok do bosanskih visokih gora, na sjever i zapad na santalske i juliske Alpe, na dolomite tirolske i preko Tirolske; osim toga još na svu ravnicu Save i Kupe.

Nešto vidika uhvatiti ćeš, ako zadješ na jugoistočni kraj te planinske livade. Od Slatinskog Donatija pa preko zagrebskog Sljemena pokazati će ti se Una, Sava, Kupa i jedna i druga Kapela do Velebita.

Kalje je mjesto sa 1000 duša, koje se proteglo na gorskem rebru pô km. od glavne ceste na istok. Dijeli se na Kalje gornje i dônje. U gornjem Kalju je državna šumarija, škola, financija, u dônjem crkva sa selom. Kalje gornje leži 600 m. n. m., dônje Kalje ili sv. Mihalj (po imenu crkve) 564 m. Slovenci kažu mjesto Kalje »Kalovi«. Opetovano sam u Stojdrazi i Gornjoj vasi čuo gdje kažu: idem na Kalove mjesto: idem na Kalje.

Do Kalja ima iz Zagreba preko Samobora 62 km. Odbi od Zagreba do Samobora onih 22 km, to imaš od Samobora do Stojdrage 20 km. upravo toliko, koliko opet od Stojdrage do Kalja. Od Samobora vodi krasna kot. cesta 5 km. sjevernim pravcem, prema Savi, uz sela: sv. Helenu, Lug, Jazbinu, Podvrh sa krasnim dvorom »Mokrice« do Bregane. Tuj ostavljaš široku cestu, skrećeš zapadno dolinom medju dva gorska rebra na potok Breganu i na sela gornju Breganu i Grdanjce sve do raskrižja u Osredek, gdje se cesta uspinje sveudlj u sela: Stojdragu, Poklek, Novoselo, Budinjak, Gornju vas do Kalja. Od Stojdrage navrnula se cesta sasma južnim pravcem po onoj gorskoj kosi, koja dijeli

Kranjsku od Hrvatske. Cesta ta gradjena je od god. 1884. do 1893. Inžinir A. pl. Pisačić i nadinžinir Eisenhuth bijahu joj graditelji. Prava je to gorska cesta, koja nam otvara kod Stojdrage krasan vidik na kranjsko i štajersko gorje, na Savu i široku onu dolinu, koja se stere od podnožja stojdraškoga bila do Krškoga, gdje topništvo ima svoju streljanu. I Poklek i Novo selo daju nam vidike na taj kraj, ako i ne tako široke.

Pred Budinjakom uspinje se cesta do najviše visine na 768 m. Tuj ima i stup graditeljski sa oznakom visine. Sam Budinjak, siromašno seoce od jedva 80 duša, leži 730 m. visoko. Prema zapadu diže se na krasnom vrhuncu pod tri ogromna duba crkvica, kapela sv. Petke. Prije kakih 25 godina bijaše mi ta kapelica kažiputom, kad sam prolazeć sa bratom iz Kostanjevice kranjske na Stojdragu u gori zabludio. Iz gvozda gorskoga izadjosmo pod tu kapelu izvijajući se cijeli sat besputnom gorskem strmom jarugom.

Ispod Budinjaka, sjeverno od Mrzloga polja, ima špiljā, za koje pričaju, da su to bile »židovske kuće«. Kad su se uskoci ovdje naselili te crkvicu podigli, umaknu, kako kažu, židovi pred glasom zvona. Od onda je taj kraj prava pustinja.

Kao što Budinjak, tako su i ostala spomenuta sela po licu i životu siromašna. Jedina Gornja vas, koja stoji 668 m. visoko, kao da je životom krepčija. To je rodno mjesto našega danasnjega domobranskoga generala Šintića, koga zato zovu žumberačkim generalom. Tuj ima krasna lipa, kojoj može biti do 400 god. Korenje joj se nabralo i naokolo široko izbilo na površinu, kao ono onom jasenu pod Jankovim vrhom, najsilnjem stablu u Krivošijama.¹ S toga sela silazi se istočno u duboku i široku gorsku ravnicu i selo Mrzlo polje, 4 km. odaljeno, gdje današnji vrlji unijatski župnik Petar Stanić zimske dneve radokrati ispitivanjem hist. uspomena prošlih teških dneva kraja svoga.

Pô dobra kilometra južno od razkrižja, koje vodi u Mrzlo polje, novo je razkrije, što istočno ide u Kalje. Tuj je načeluik u Kalju, Kekić Pavao iz Staroga grada (ili Kekića), sagradio ove godine kuću i krčmu, gdje za silu možeš što založiti i konak naći. Ja sam noćio u Kalju kod vrlo udvornog državnog šumara Lahnera, svakako bolje nego igdje.

Na istom raskriju stoji južno selo Petričko selo 619 m. visoko. To je s ove strane glavno ishodište na sv. Geru i preko na Kranjsku, u Kostanjevicu. Vodi doduše kroz goru kolnik, ali je danas skroz zapušten. Ima od Petrička sela do Kostanjevice 20 km. Prije nego stigneš u Kostanjevicu, mineš dva mala slovenska zaseoka: Črešnjevec i Oštrc.

Iz Petrička sela vodi krasan priječac u Sošice. Ako i moraš tri dola i tri gore proći, ali je put turistički vanredno krasan, jer tu vidiš staru razvalinu »Stari grad« i slap potoka Sopota, što se niz golu strmu stijenu ruši na 50 m. u dol, nalik našoj Korani na Plitvičkim jezerima.

¹ Vidi »Planinar« god. 1904. br. 11. i 12.

Tko iz Petrička sela ide na sv. Geru, valja da podje izravno strminom na Grč (902 m.) pa uz državnu šumu Pavlovicu na Ječmište, onda pod Blaževo brdo, Srednji brije, Ravnu goru, Boljare, Krč na Šmajkovku. Lagodniji, nešto dalji put vodi preko Tomaševaca na Tomaševačke gore, Kekićke i Sopotske planine, pa na Blaževo brdo. Kad si minuo Šmajkovsku goru, izaći ćeš na najviše, velike planinske livade, koje zovu Bjelovinom. Tuj ima velik križ, nazvan Žokin kip, a pod njim u dolu kuća, koja je u jesen krcata sijenom. Te prostrane livade, koje se preko dola i gora steru od istoka prema zapadu, obrubljuje sve naokolo bukova šuma; sjeverni šumski rub krije sv. Geru.

Uzlazeći iz Petrička sela dvije će ti se slike osobito prikazati: jedna, kad si se uspeo nad Tomaševce, a druga sa Ječmišta. Sa tomaševačkog kamena uhvatiti će ti oko krasnu sliku osobito onih žumberačkih grebena i uvala, na koje se poredale na gusto kao jato sokolića sela: Stari grad (Kekići), Sopote, Sošice gornje, Sošice donje i Jezernice. Sa Ječmišta (979 m.) vidik je kud i kamo širi i dalji, jer ti oko može segnuti na istok i jug preko ravnica Save, Kupe i Une do bosanskih gora i Kapele jedne i druge.

Ovakav je put na sv. Geru, ako ideš od Samobora na Kalje.

Hoćeš li na Geru preko Jaske, valja ti od Jaske do Sošica prevaliti put od 38 km. Put vodi na Draganić (8 km.), od Draganića na Krašić (7 km.), a od Krašića uz Strmac, Pribić i Medvenovu dragu (11 km.). Od Kostanjevca do raskrižja »Sošice-Kalje« ima dobar kilometar, a do drugog raskrižja »Žumberak-Kalje« dva kilometra. Na ovom raskrižju ima kameni stup sa spomen pločom: Dem k. k. Obersten Nikolaus Ritter v. Weymann zum Andenken gewidmet im Jahre 1858., koji je tu cestu gradio.

Od raskrižja Sošice-Kalje ima uz sela Oštrc, Klanac, Maršić do Sošica još 11 km.

Od Kostanjevca do Kalja ima 15 km.

Iz Krašića nije daleko na glasoviti Ozalj grad preko Kupe. Nema više od 8 km. Od crkve Krašićke uzdiže se južno put na selo Krnežić. Preko dva visa i dola dolaziš do potoka »Zlatinec«, uspneš se na vis do crkvice sv. Roka, s koje ćeš se spustiti na sela Sopot i Požun, odakle se krasno prikazuje preko Kupe Ozalj, koji se uzdigao na strmoj pećini. Strma staza vodi tuj do prevoza pod Ozalj.

Od Ozlja do Karlovca imaš na kolima sat i pô, da prevališ ono 17 km.

Na putu iz Kostanjevca u Sošice leži Žumberak sa starom gradinom žumberačkom, kojoj se sjeverna strana još dobro uzčuvala. Pod strmom tom gradinom stoji žumberačka crkvica sa ono dvadesetak siromašnih kućica sa jedva 80 duša. Podnožje mu oplaće rijeka Kupčina. Strme kamene staze vode tuj na vinograde, koje kao da vise nad Kupčinom.

Tri kilometra od Kostanjevca prema Kalju nanizalo se uz put veće selo Željezno. Sjeverno od ceste kraj toga sela, u državnoj šumi Drenovac, a ispod sela Drašći vrh, šest km. niže Kalja, ima krasnoga ugljena, čišći od onoga u

Trifalju.² Bilo je tuj već i Franceza, Engleza i Amerikanaca razgledati taj ugljen, a Kabas u Zagrebu već i ugovarao o prodaji sa državnom šumarijom, ali čini se da nema novaca; nu manjka zaista i nužno shodniji izvozni put.

Kroz tu šumu Drenovac teče potok Drenovac, koji prima Slapnicu sa Kalovkom. Slapnica, puna pastrva, ima svoj izvor pod Stinčić brdom, teče jedno 20 km. do Medvenove drage, gdje ide u Kupčinu, koja dolazeći ispod Blaževe gore prima još Sošicu i Plavnicu.

Na početku ovoga članka spomenuh, da je put na sv. Geru obširno opisao barun Maldini u Planinaru god. 1900. On tamo spominje tri puta iz Sošica; nu po onoj, da svi putovi u Rim vode, valja poći na sv. Geru najkraćim i najzgodnijim putom preko Samobora ili Jaske ovako:

Iz Samobora do Kalja (40 km.) platiti ćeš za kola 10—12 for

Tu ćeš proći sela: sv. Helenu, Lug, Jazbinu, Podvrh, Breganu, Grdanjce, Stojdragu, Poklek, Novo selo, Budinjak i Gornju vas. Od Samobora do Stojdrage pô je puta, do raskrižja u Osredek (15 km.) ravnica je, a od toga raskrižja cesta se uspinje na Kalje na 768 m. Od Kalja valja poći na Sošice (582 m.) preko sela: Petričko selo, Tomaševce, Stari grad (ili Kekiće) Sopote i gornje Sošice. To je krasan priječac na 10 km.; hoćeš li pako kolnikom, valja ti iz Kalja dobrih 26 km. prevaliti.

Ako podješ željeznicom do Jaske³, valja ti iz Jaske do Sošica prevaliti 38 km. Kola ćeš u Jaski dobiti za 8—10 for.

Kad si u Sošice stigao te se u krčmi k »Marici« odmorio, nastavi put zapadno kroz Sošice, koji vodi u selo Taráče i koji se zove »Blata«. Na jedno 2 kilometra skreni s toga puta na stazu kraj ograda kroz općinska zemljista na Košanice i šumu Čemernik i Paleže. Iz Paleža izaći ćeš na planinske livade. Tek pod vrhom naći ćeš vrelo Kaštenicu.

Iz Sošica do na vrh sv. Gere zaći ćeš za dobra $2\frac{1}{2}$ do 3 sata; saći ćeš za 2 sata; put se uspinje tek ispod Čemernika.

Iz Sošica možeš u ljetu i kolima pod sv. Geru za 3 for.; a i u Kalje ćeš doći iz Sošica na kolima za istu cijenu. dapače možeš se iz Sošica na sv. Geru i kao jahač uspeti; konja ćeš dobiti za 1 for.

Noćište ćeš na Stojdrazi kod cestara, ali valja prije legitimaciju potražiti kod kotarske oblasti u Zagrebu. U Kalju na cesti podigne prošle godine Kekić, načelnik u Kalju, krčmu, gdje ćeš takodjer moći noćiti; osim toga još u Petričkovom selu (kraj Kalja) kod Delišemunovića (gazda »Joško«) i u Sošicama kod »Marice«.

Tko jednom ugleda iz bliza duboke i sočne uvale žumberačke, zaželit će ih i drugi put vidjeti, kao što ćemo rado segnuti opetovanu za tužno milom pjesmom J. Hranilovića, žumberačkoga pjesnika, koji u žumberačkim elegijama i sv. Geru spominje.

² Komad toga ugljena ima u miner. zbirci kr. gornjogradske gimnazije.

³ Od Jaske do Kalja ima 41 km, i to: od Jaske do Krašića 15 km., od Krašića do Kostanjevca 11 km. Od Kostanjevca do Sošica ima koliko od Krašića do Kostanjevca.

Društvene vijesti.

— Pristupiše u društvo novi članovi: dr. Mance Dragutin, kr. kot. liječnik u Gospiću; Šandor pl. Rajzner, nadinžinir kr. državn. željeznica u Zagrebu; Wagner Ivan ml. trgovac u Zagrebu.

Na molbu upravnoga odbora hrv. planin. društva uvrstilo je ovogradsko poglavarstvo u ovogodišnji svoj proračun svotu za telefon, s kojim će se naskoro naše Sljeme spojiti sa Zagrebom te tako davnoj potrebi doskočiti.

Književne vijesti.

— „Tršćanski Lloyd,“ list za narodno gospodarstvo, izlazeći svake sубote u Trstu, donosi u svom 146. broju slijedeći bogati i zanimivi sadržaj: Burza: Burzovne vijesti. — Dopisnica uprave. — Dopisnica uredništva. — Drvarstvo: Političko-gospodarski krupnozor: — Španjolska. — Turci i Kauri. — Sir Henry Campbell-Bannermann. — Bos.-hercegovački narod.-gospod. vodič: Konjica. Svjetsko ekonomski kongres. — Zemaljski savez hrv.-slav. industrijalaca. Popravak. — Izložbe: Izložba govedâ u Krku. — Londonska izložba. — Izslijivavje: U Ameriku. — Iz Amerike. — Književnost: Mljekarske zadruge u Austriji. — Zdravstvo spolnog života. — Novčarstvo: Ustredni banka českých spořitelen. — Etiopska banka u Abisiniji. — Promet zlata u New-Yorku. — Novinarstvo: »Ilustrovani Glasnik.« „Mladi Istan. — Oglas. — Osmrtnice: † Ivan Prpić. — † Ivan Bušljeta, Osjeguranje: Sjednica poljodjelskog vieća. Podrumarstvo: Predavanje o podrumarstvu. — Pomorstvo: C. i k. ratna mornarica. — C. k. pričuvno brodovlje. — C. i k. admirал Montecuccoli pregledava naše primorje. — Subvencije za gradnju novih brodova. Promet: Željeznička veza s Dalmacijom. — Prosvjeta: Za podizanje prosvjete u narodu. — Novine mjesto čitanke u škoii. — Zbor duhovne mlađeži u Djakovu. — Kr. hrv. sveučilište u Zagrebu. Radničke viesti: Kretanje radnika. — Radničke viesti iz Sjев. Amerike. — Trgovina: Bos.-herceg. trgovacko društvo u Sarajevu. — Kava. — Uvoz marve u Primorje. — Apatovačka kiselica i družba sv. Ćirila i Metoda za Istru. — Vinogradarstvo: Dalmatinskim vinogradarima na znanje. — Voćarstvo: Nov način sadjenja voćaka i drveća.

»Tršćanski Lloyd,« preporuča se sam po sebi. On donosi članke u svim strukama narodnog gospodarstva. S toga nijedan otmeniji trgovac, industrijalac, obrtnik, posjednik, ne bi smjeo biti bez njega. I svratišta, kavane, gostionice, čitaonice, obćine, štedionice, banke, obrtne i vjeresijske zadruge, jednom rieči, svi bi morali držati »Tršćanski Lloyd,« kojemu je zadaća, da ore i radi na ouom polju naše budućnosti, našeg dobrostanja koje je jedino sredstvo, našeg dobro-

stanja, koje je jedino sredstvo našeg uzkršnuća. A to je polje: narodno gospodarstvo.

Predplata na „Tršćanski Lloyd“ iznosi na godinu K 12, a na pol godine K 7 u cijeloj monarkiji austro-ugarskoj. Izvan Austro-Ugarske, gdje godj bilo, godišnja pretplata iznosi 20 franaka u zlatu. Novci i pisma šalju se vlasniku i glavnom uredniku „Tršćanskog Lloyda,“ Fr. Kučiniću, Trst, Via Fabio Severo, br. P. 104. T. 246 (vlastita kuća)

— **Alpsky Věstník**, česki časopis alpinskoga društva u Pragu, ima u br. 1. i 2. godišta VIII. ove radnje: 1. Put na Babu, od Mareša; 2. Alpske idile, od Ružičke; 3. U viškoj skupini, od Čermaka; 4. Boë.

— **Praški časopis turistu** ima u ovogodišnjem broju: 8. 9. 10. 11. ove članke: 1. Sredinom Balkana, od Daneša; 2. Južnom Dalmacijom, od Schröcka; 3. U Tatrama, od Vitaseka; 4. Uruvky ze slovenske cesty, od Klime.

— **Ljubljanski planinski Vestnik** donosi u ovogodišnjem broju 6. ovaj članak: Nekaj malo znanih tur vu bohinjskem pogorju.

— **Österreichische Alpenzeitung** donosi u ovogodišnjem broju 680—698. ove članke: 1. Zur Erinnerung an prof. Ed. Richter, od dr. Dienera. Richter bijaše prof. na sveučil. u Gracu, kao takav umre ove godine u veljači. Opće poznate iz raznih njegovih zemljopisnih radnja jesu dvije njegove knjige od trajne važnosti i to: Ortslexicon i Erschliessung der Ostalpen; 2. Zwei neue Zugänge zum Finsteraarhorn, od G. Haslera; 3. Skifahrten in den Kitzbüheler Alpen (u Salburškim Alpama), od inžinira Z. Gütla. 4. Die Norwand der Grubenkar spitze (u Tirolskoj), od E. Euringera; 5. Auf Schneeschuhen durch Karwendel (u Tirolskoj), od J. Walcha; 6. Der Hochweisse Stein (Monte Peralba), od H. Sattlera; 7. Der Monte Baldo als Skiberg. (na gardskom jezeru), od H. Wödla; 8. Aus dem Nordzuge der Palagruppe (u talij. Alpama), od R. Radiisa; Die Musterstein — Südwand, (u Štajerskoj), od L. Spätha. 10. Aus der Pizzongruppe (talijanske Alpe), od Schustera; 11. Nebelfahrten in den Julischen Alpen, od Zöhnlea; 12. Acconcagua (u Cordillerima) 7020 m., od Reicherta; 13. Vom Weisshorn zum Zinseler (u Tirolu), od Lucerne; 14. Weib und Alpinismus, od Altkircha; 15. Aus den Bergen des Gardasees, od Reinla; 16. Eine Überschreitung der Zimbaspitze, od Gutmannia; 17. Eine Ersteigung des Predigtstuhls von Norden, od Nieberla.

— **Österreichische Touristen-Zeitung** donosi u ovogodišnjem broju 7 – 20. ove radnje: 1. Skifreuden im Alpendorf; 2. Dürnstein, eine Kletterschule (u d. Austriji); 3. Erforschung des Lurloches bei Semriach (u Štajerskoj); 4. Lagosta (u Dalmaciji) od dr. Grinzbergera 5. Aus den Julischen Alpen. od Kargla; 6. Eine Besteigung des Bosruck (u Štajerskoj) od Eckschlagera; 7. Eine Ersteigung der kleinen Gans in Elbsandsteingebirge, od Thiela; 8. Führerlose Besteigung des Tottenkirchls und Überschreitung der drei Haltspitzen (u Tirolskoj) od Schadea; 9. Von Königssee in den Pinzgau, od Fetzera; 10. Auf die Grossen Zinne, op Sandtnera; 11. Vom Parseen zur Höllwand (u Salburškoj) od Eckschlagera; 12. Eine Wanderung durch das Tiroler-Baierische Hochgebirge, od

Fabera; 13. Vom Hochkönig über den Mosshainersteig auf das Steinerne Meer (u Salzburškoj), od Mütterhofera; 14. Aus dem Gebiete der Sektion »Eisenkappel« (u Koruškoj), od Jahnea; 15. Pfinsten am Hochobir (u Koruškoj), od Biedermann. 16. Wanderungen in der Ortlergruppe, od Haida; 17. Ein Tag in den Basaltbergen Nordböhmens, od Kurzea; 18. Über den Südostgrat auf den Langkofel, od Schromma; 19. Aus den Rottenmanner Tauern, od Eckschlagera; 20. Auf den Monte Santo, od Rabla; 21. Im Skneesturm auf dem Tuxerkamm, od Geblera; 22. Eine Ätnafahrt, od Petermanna; 23. Die Riesengrotte bei Triest-Opcina, od Perka.

— U Innsbrucku izadje 14. izdanje vodja: Tirol, Vorarlberg, Salzburg, Ober- und Niederösterreich, Steiermark, Kärnten und Krain. Trautwein-Edlinger, 1905. Stoji 7·50 maraka. Najbolji vodj za istočne Alpe.

»Der Gardasee und seine Umgebung« naslov je knjizi krasno ilustrovanoj od Recka u Innsbrucku 1905. god.; stoji 1·50 K.

Kod Hartlebena u Beču izadje 1905. od dra. Grassla knjiga pod naslovom: Aus Bosniens letzter Türkenzzeit.

Isti Hartleben izdade 1905. još i »neuste Specialkarte vom Riesengebirge; cijena marka 2·50, na platnu.

Raušar izdade u Pragu 1905 česku knjigu pod naslovom: »ze srbskih hor«, u kojoj nam kao planinar opisuje kulturni život jednoga kraja Srbije. Knjiga stoji K 1·30.

»Handbuch der geographischen Ortbestimmung« naslov je knjizi, što ju izdade Marcuse Adolf 1905. u Braunschweigu.

U časopisu »Mitteilungen der k. k. geograph. Gesellschaft in Wien u svesci 48. donosi nam Kerner opis šipilje Kotlenice u Mosor planini.

Weisbach nam u 35. svesci znanstvenoga časopisa »Mitteilungen der antropolog. Gesellschaft in Wien« donosi raspru pod naslovom: die Serbokroaten Kroatiens und Slavoniens.

Rabl »Illustrierter Führer auf der Tauernbahn« najbolji je dosad vodič u to gorje. Izašlo je djelo u Beču kod Hartlebena 1905.; stoji 6 K.

Kod Webera u Leipzigu izadje lijepi ilustrovani vodič pod naslovom: »die hohe Tatra« od Habela. Stoji 10 mk.

Gavazzi opisa u: Abhandlungen der geograf. Gesellschaft Wien 1905.: Die Seen des Karstes.

Prof. dr. Aug. Heimer napisala švedskim jezikom putopis o Bosni i Hercegovini god. 1903.

Poziv na pretplatu.

»Hrvatski Planinar« jedini je list u Hrvatskoj, Bosnoj i Hercegovini, koji ispituje prirodno bogastvo i krasotu spomenutih zemalja, koji ističe intelektualnu, moralnu i sanitarnu korist planinarstva za čovjeka pojedinca, da na taj način pobudi i rasplamti u srcu još veću ljubav za domovinu i tim da nam oplemenjuje duh i srce.

Zato donosi taj list planinske opise i orise pojedinih gorskih krajeva, ističe prirodopisne, hidrografske i orografske bitnosti domovine, pobudjuje na ljubav za istraživanje prirodopisno i prirodoslovno te iznaša život i rad muževa zaslужnih ma u kojem pravcu za razvitak planinarstva.

I ove godine donosi ove opise: U Engadin, od dr. Aug. Langhoffera. Do Željeznice, rijeke u Dalmaciji, od Novotnoga. Suldēn, od dr. M. pl. Čačkovića. Davos od dr. Langhoffera i dr. J. Valenčića. Iz Križevačkog kraja, od dr. Fr. Gundruma. Iz gorskog kotara, od dr. H. pl. Hranilovića. Na Šernjači, planinarska crtica od G. Petkovića. Oko Karavanka i Putevi na sv. Geru, od Novotnoga. Sa Tatrem, od Nikole Fallera.

Nu »Hrvatski Planinar« još svom ljubavi prati rad drugih planinarskih društava, osobito slavenskih, da se po mogućnosti u što tješnije kolo s njima uhvati za zajedničku plemenitu svrhu i za općenito nam kulturno pregnuće.

Vlasnik i izdavatelj »Hrvatskog Planinara« jest Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu, koje već preko trideset godina opстоји i kojemu je danas na čelu M. grof Kulmer, uvaženi planinar i ekonom.

»Hrvatski Planinar« izlazi svaka dva mjeseca na štampanom arku. Društveni članovi plaćaju na godinu 6 K. članarine, a primaju list badava. Pretplata i novci šalju se društvenom blagajniku J. Exneru, Petrinjska ulica br. 7. Uredništvo i upravu vodi Novotni Vjek. profesor na gornjogradskoj gimnaziji.

»Hrvatski Planinar« moli što smjernije svoje prijatelje i čitatelje, da izvole od ljubavi za krasnu našu domovinu uzraditi, kako bi društvo naše ojačalo, list se raširio a ljubav se za našu domovinu još više rasplamtila.

U to ime Bog pomogao.

Za odbor hrv. planinarskog društva

Uredništvo »Hrv. Planinara.«

Sadržaj: Davos. Piše dr. Ignat Valenčić. — Putne crtice sa visoke Tatre. Napisao Nikola Faller. — Putevi na sv. Geru. Priopćio Vj. Novotni. — Društvene vijesti. — Književne vijesti.